

SHARQ REYHARDIYASI OSIMLIGINI FARMAKOGNOSTIK TAHLIL QILISH

Kurbonova Nargiza Ulmasovna
Andijon davlat tibbiyot instituti assistenti

Annotatsiya. Ekologiyaning inson hayoti uchun xavfli darajada buzilishi asosiy global muammo hisoblangan davrda yashayotgan ekanmiz, hozirda ayniqsa bu muammo o'rta osiyo davlatlarida dolzarb mavzudir. Buning oqibatida allergik, onkologik va boshqa kasalliklarni ko'payishiga olib kelmoqda. Bu esa o'z navbatida ushbu kasalliklarni oldini olish va davolash uchun kerak bo'ladigan mahsulotlarga talabni kuchaytirmoqda. Dorivor o'simlik manbalariga fitogenetik tadqiqot olib borish maqsadida alkaloidlarga, polisaxaridlarga va flavanoidlarga tekshiruv olib borildi. O'simlik flavanoidlari aktiv antioksidant hisoblangani uchun shu yo'nalishda qidiruv ishlarini olib borildi va begona o't sifatida o'suvchi fanda yaxshi o'rganilmagan Sharq Reyhardiyasi (lot. Reihardia orientales) yoki Ko'knori bargli Reyhardiya (Poppy leaved reichardia) o'simligini fitokimyoviy, makroskopik va mikroskopik tahlillari o'tkazildi.

Kalit so'zlar: Reyhardiya, ko'knori bargli reyhardiya, farmakognostik, fitokimyoviy.

Makroskopik tahlil: Ko'p yillik o't o'simlik. Tik o'suvchan poyali, poyasi balandligi 10-45 sm. Bazal barglari butun tishsimon qirrali, oval shaklda, uzunligi 2-13 sm, kengligi 0,5-2,5 sm. Pastki poya barglari bazalnikiga o'xshaydi, lekin turg'un, poyani quchoqlaydi, yuqori poyasi kichikroq, odatda butun bo'ladi. Gul savatchalarning gulkosachalari membranali qirrali ko'p tuxumsimon varaqalar bilan qoplangan. Savatlar 1-5, uzunligi 10-20 mm, kengligi 8-14 mm, tuksiz. Gultojlari savatchada joylashgan tilsimon, sarg'iq rangli. U hasharotlar tomonidan changlanadi. Mevasi pistasimon. Urug'lar shamol orqali tarqaladi. Bundan tashqari, vegetativ tarzda ko'payadi.

Ildizi rivojlangan o'q ildiz.

Mikroskopik tahlil:

1. Sovuq yo'l bilan yumshatilgan ildizni glitserin va spirt aralashmasiga bir sutka solib qo'yib, keyin ko'ndalangiga hamda bo'yiga (tangental holda) kesib preparat tayyorlanadi va mikroskop ostida ko'rildi. Preparatda esa sut naylar naycha shaklida shoxlangan va bir-biri bilan birlashgan holatda uchraydi.

2. Mikroskopik tahlil qilish uchun yangi barglar 1: 1: 1 nisbatda etil spirti, glitserin va suv aralashmasida fiksatsiya qilindi. Bargning pastki qismidagi barg plastinkasining epidermisi tartibsiz shaklli hujayralar bilan ifodalangan. Ustki epidermis hujayralari kamroq burilishli devorlarga ega. Pastki yuzada og'izchalar mavjud. Epidermis hujayralari cho'zilgan, to'g'ri burchakli ba'zan esa qiyshiq burchakli. Bargning pastki tomonida tomirlar bo'ylab uzun, ko'p hujayrali tuklar mavjud. Poyaning ko'ndalang kesimida va bargning asosiy tomir to'plamlari.

Fitokimyoviy tahlil:

1. Sut naylari yod ta'sirida sariq-qo'ng'ir rangga, sudan-III eritmasi ta'sirida esa (bir oz qizdirilgandan so'ng) qizil rangga bo'yaldi.

2. O'simlik tarkibidagi flavonoidlarni aniqlash uchun, o'simlik gullaridan tayyorlangan 70%li 2ml spirtli ajratmasiga 10%li NaOH dan 1ml qo'shilganda ajratma to'q sariq rangga o'tdi.

3. O'simlik ildizi tarkibida inulin borligi Molish reaksiyasi yordamida quyidagicha aniqlanadi: ildizdan kesib olingan bolakchaga a-naftolning spirtidagi 20 foizli eritmasidan 2—3 tomchi va konsentrlangan sulfat kislotadan 1-2 tomchi tomizilsa, ildiz bo'lakchasi (inulin) binafsha rangga bo'yaldi.

4. Ildiz tarkibidagi inulin borligi a-naftol xamda rezorsin yoki timolning spirtidagi 10 %li eritmasi tomizilganda ildiz bo'lakchasi qizil rangga bo'yalishi bilan xam aniqlandi.

5. Dragendorf reaktivi yordamida alkaloidlarga umumiy cho'ktiruvchi reaksiya o'tkazildi. Buning uchun 2ta idishda eritmalar tayyorlandi.

A eritma: 0,85 gr vismut nitrat asosli tuzini 40 ml suv va 10ml sirka kislotada eritildi.

B eritma: 20ml kaliy yodid 50 ml suvda eritildi.

A va B eritmalar aralashmasidan 10 ml olib ustiga 100 ml suv va 20 ml sirka kislotasi qo'shildi.

O'simlik xom-ashyosidan tayorlagan spirtli ajratmamizdan 1 ml olib Dragendorf reaktividan 5-6 tomchi tomizildi. Natijada alkaloidlar mavjud ekanligidan darak beruvchi qizg'ish cho'kma tushdi.

Alkaloidlarni nomini aniqlash uchun xususiy reaksiyalar qilindi. Mass-spektroskopiya metodida tahlil qilindi.

Ishlatilishi: Sharq Reyhardiyasi o'simligiga yaqin bo'lgan Reichardia tingitana turi G'azanfar tomonidan qabziyat (ich qotishi), kolit xastaliklarida tavsiya etilgan. Xalq tabobatida barglari yordamida shishgan va yallig'langan ko'zlarni davolashgan. Sharq Reyhardiyasi o'simligi chuqurroq farmakologik tekshiruvlar o'tkazilishi rejalashtirildi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Максимова Вилена Олеговна «МЕТОДЫ ВЫДЕЛЕНИЯ АЛКАЛОИДОВ ИЗ РАСТИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ».
2. Лариса Николаевна ЗИБАРЕВА «АЛКАЛОИДЫ –
3. ВТОРИЧНЫЕ МЕТАБОЛИТЫ РАСТЕНИЙ».
4. Курбонова Н.У. «ДЕЙСТВИЕ ЭФИРНЫХ МАСЕЛ ПРИ ИНФЕКЦИЯХ ДЫХАТЕЛЬНЫХ ПУТЕЙ И КОВИД-19»
5. Выпуск №13 (том 3) (апрель, 2021)
<https://portal.issn.org/resource/ISSN/2782-4365>

-
6. <https://www.enature.qa/>
 7. https://ru.frwiki.wiki/wiki/Reichardia_famarae